

הקבות יום טוב סימן תקא תקב

(ו) שלמים מאו בכלים (כט) שנשקרו מבעוד יום: ז ישקדים ואגוזים שאכלו מערב-יום-טוב, מסיקין בקלפיהם ביום-טוב, ואם אכלם ביום-טוב (ל) אין מסיקין (ו) בקלפיהן: הגה גם אין להסיק עם (ח) האגוזים והשקדים (לא) עצמן, אלא אמ"כ (לב) הם עדין בקלפה (כ"י). (לג) ולפידים שנשארו מיום-טוב ראשון שכתבו, (לד) מפר לחזר ולהדליקם אפלו ביום-טוב שני של ראש-השנה א' יום-טוב אחר (ט) שבת (הרא"ש ומרכי ריש ביצה כ"י):

ג שבת כ"י
ב קרנא לשם כ"י
וכ"י יהיה, רמב"ם
בכ"ב מהלכות יום
טוב, וע"ז לקשו
סימן תל"ד

תקב דיגי האש ביום-טוב, ובו ד' סעיפים:

א *אין (א) מוציאין אש (ב) לא מן העצים ולא מן האבנים (ג) ולא מן העפר (ד) ולא מן

באר היטב

כ"י אחר שבת ובר"ה ביה פליגי הפוסקים, וראוי לכל אחד לצאת ידו הכל ולעשות פתילות ונדשות ולא להדליק בהתללות לשבת אפלו בעד השני שלא הדליק עדין, מיהו יכול לטלטל להפחילה הנשנה, ואעפ"י שהמקדמי אוסר גם הטלטול, קהא ודאי נסמך על המקליו, עכ"ל. ועמ"א:
(ה) מוציאין. וכתב הרב המגיד: ונראה שאם הוציא אש מפר להשפמש בו, ע"ש. וט"ו הולק עליו וכתב האסור להשפמש בו ואפלו בדיעבד אסור המכשיל שנחבשל בו, ע"ש. והפ"ד אר"ן סוחר הנראית של הפ"ו, ע"ש:

אבל בשמקליו קלי שלם אעפ"י שנתקלקל לטוף התנאה באה אח"כ מאליה. עין המגיד לחמות בו האש שנשקרו אסור להסיקו דהו"ל גולד, ישיש, קנא: (ו) שלמים. ומנ"י שאין לו עצים, רמב"ם ע"כ על כל משוחית, מ"א: (ז) בקלפיהם. ואפלו ראויים למאכל כהמה מ"מ ה"ל גולד האמול היו עומדים לאדם, הרא"ש: (ח) האגוזים. דאין מוכנים להסיק כלל, כ"י. ועמ"א: (ט) שבת. הנה ברין זה ובו הערות, ע"כ הצלה הש"ס משמע ימים טובים של גלויות מפר לחזר ולהדליקם בליל שני מה שכתב בליל ראשון, אבל

משנה ברורה

ישנאל ועשה מהן כלי ביום-טוב, דהו"ל לה גולד, דמעקרא עצים והשתא כלי. עין שמחתין בו האש, (ט) כיון שהוא מותר לכך הרי הוא כלי ואם נשבר ביום-טוב אסור להסיקו, וכנ"ל:
(כט) שנשקרו מבעוד יום. ואם ראויין לכעין מלאכתן הראשונה, דיקם בשלמין ואסור להפך בהם לאמר שהדליקו במקצתם, וכנ"ל: ז (ל) אין מסיקין בקלפיהן. והוא הדין

באור הלכה
* אין מוציאין וכו'. עין במשנה ברורה לענין דיעבד דמפר להשתמש בהו, פן משמע מותר המגיד וכן פ"ב הרמב"ם בשם הרשב"א וכן הספיקו האחרונים, הפ"ח ומגן אברהם ואל"ה רמב"ם (4) ושארי אחרונים, דלא קט"ו שמחמיר בזה, וכל שכן שאין לאסור המכשיל שנחבשל בזה האש. ולענין עקר האסור אם הוא אורח"מ או רבנן, דעת הש"ס שהוא אורח"מ, ומדברי הרמב"ם משמע שהוא דרבנן, שכתב דמי למלאכה. ועין תשובת פתב"ס ס"פ סימן (סח) [טו] שפאר"ן בזה:

(לו) בתמרים קשאכלן ביום-טוב אין מסיקין בגרעיניהן, (לז) ואפלו הקלפין והגרעינין ראויין למאכל בהמה; והשעם, מפני שאמול היו מן-הדין וטפלין להאכל ונחשבין כאכל עצמו שהוא ראוי לאכילת אדם, ועכ"ש אין ראויין רק לאכילת בהמה והו"ל לה גולד, ודוקא תמרים נחשבים שאין נשאר מהם על הגרעינין כלום, אבל תמרים (לט) נעים, הו"איל ונשארו (מ) מצט מן האכל על הגרעינין מפר לטלטל הגרעינין אצל האכל [גמרא]: (לא) עצמן. דאין מוכנים להסיק כלל, (מא) שאין דבר כלל להניח אכלין על האש, מה שאין בן בכלים, מפני צורך האכלין ביום-טוב אפשר להסיק לפעמים בכלים פחוחים, ומיהו, בירושלמי איחא דמפר להסיק באכלין גופיהו, וכן פסק הרשב"א [א"ר]: (לב) הם עדין בקלפה. דאז מוכנים קצת להסיק אצל קלפתן: (לג) ולפידים שנשארו וכו'. והוא הדין פתילה שנדלקה בשבת ונכבית: (לד) מפר לחזר וכו'. ורצה לומר, לאפוקי מאי שרצה לאסור משעם דעצים שנדלקו ונכבו, והוא הדין פתילה שנכבית, נוחים אחר-כך ביותר להדליקה מעצים ופתילות חדשות, ונמצא שהכביה שכתב הקשיתתם למחר להיות נדלקים בטוב, והוא דומה למאי דקמא לן ביצה שגולדה בשבת אסורה ביום-טוב שלאחר-היה משום הכנה; ובצ"ל סב"א זו הוסיפו עוד יותר, דאלו עצים או פתילות שנכביו ביום ראשון של ראש-השנה אסורים למחרתו, דכיון דשני ימים של ראש-השנה אינו מספקא, הו"ל להו פשני ימים טובים בפני עצמם וכשתי קדשות, ואין קדשה אחת מוכינה להקדשה, וכמו ביום-טוב אחר שבת. ובעל הגה"ה חולק על סברת אלו הפוסקים וסב"א לה דנה לא מקרי הכנה כמו ביצה שגולדה, שהרי גוף העצים או הפתילה היו בעולם מכבר אלא שנשתכחו. והנה אף דהקמ"א סתם ברענא המקלית משעם (מג) דרבנן הפתירין, מפל מקום לכתחלה טוב ונכון לצאת ידו הכל, (מז) דהיגו להכין מבעוד יום פתילות חדשות שהיה על יום-טוב, ואם לא הכין יראה על-פל-פנים להדליק הפתילות מצד השני:

א *אין מוציאין וכו'. מפני שבכל אלו הוא (ה) מוליד אש ביום-טוב, (ו) והואיל ואפשר להקציא אש מערב-יום-טוב שהיה מוכן לו ביום-טוב, לא תהי' להוליד ביום-טוב, דלא עדיף משארי מבעוד יום דאסור: (ב) לא מן העצים וכו'. כגון (ג) שחוככין זו כד או מפני זו כדו עד שפוצא האש: (ד) ולא מן העפר. קרקע (ה) קשה נשחופרין אותה מוציאה תורה, וכן כהאי גוונא נשיחכך רב"ז אדמה אלו זו כדו יוציאו אור: (ו) ולא מן המים. הנו, (ז) שנוטנין מים בכלי זכוכית לבנה ונוחנין בחמה, וכשהשמש חם מאד מקרבין אליו נערת פשתן והיא בוערת. ודיעבד אם עבר והוציא, (ו) מפר להשפמש בהם. ועין בתשובת פתב"ס ס"פ סימן סו שאוסר להדליק צידנהאלין (שקודין שנועבעלענד) על-ידי שיתחב אחו בפאר-כירה הם שאין בו אש רק חם אש. דה"ל ממציא דבר חדש, וכן לחכך הצינדהאלין בכתל חם מלפניו, כמו כהנור ברנל, פ"ב גמ"כ ולא נראה להחזיר, אבל אם יש עם נחלת בוערת מפר לגע בה

שער הצינור

(לו) פוסקים: (לז) גמרא: (לח) מגן אברהם, וכן כתב אל"ה רמב"ם בשם הרשב"א, דלא קה"ח: (לט) וזהו הנקרא בגמרא 'מפר ארומתא', ובדף קכג שם פרש רש"י דמפר ארומתא, מפני שכן עצמן עומדו גס"כ למאכל בהמה לפיכך גם גרעיניהו מפרין בטלטול, ואפשר דהוה פנות הב"ח, ומתוך קשית המגן אברהם: (מ) כפרש"י בשבת דף כט: (מא) מגן אברהם בבאור דברי הבי"ת יוסף, ומכל מקום הוה דבר חדש, שימצא דבר שמתר בטלטול ואסור בהסק: (מב) הנה ברמ"א לקמן בסימן תק"ד סעיף ד קצין ב'ית יוסף ק"שם רב הפוסקים, ובבית-יוסף עצמו לא מצאתי כהוב בן רק הרא"ש ור"י, אבל פאל"ה רבה הביא שבשפ"ל-לקט בשם אור זרוע פוסק להחזיר, ובאור זרוע גופא הביא בשם רבנו ישעיהו, וכן הרא"ו בשלטי"גבורים פוסק להקל, ואני מצאתי עוד בפא"י מצד גס"כ להקל, וכן בשיטה מקצצת בשם רבנו שמשון, ומפני זה בודאי הדין עם האלה רבה והפ"ד חדש שפחבו שהעפר פתור"א, אף לכתחלה בודאי טוב ונכון לצאת ידו הכל, וצ"ל פוסק להקל גמ"כ להדליק מצד השני, אף שהש"ס מחמיר בזה: (מג) ט"ו, וכן האלה רבה והפ"ד חדש פתבו והפוסק מביא עליו ברכה: (ה) גמרא: (ו) רמב"ם ועבודת-הקדוש: (ז) רמב"ם: (ח) רש"י, ור"ן פרש, צפ"ע בקר אחר שנקביו: (ט) רש"י: (י) הרב המגיד והרשב"א, הובא בתשובת הרמב"ם מלשונות הרמב"ם סימן קנ:

הרמב"ם: 1 גפרורים.

הלכות יום טוב סימן תקא תקב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

דיגם בשלמין ואטור להפך פהם לאחר שהקלקו במקצת⁽¹⁸⁾.

18) מבואר מדבריו שאם אינם ראויים למעין מלאכתם הראשונה אלא רק למלאכה אחרת, מותר להפך בהם אף לאחר שהדלקו במקצת, כיון שלא היה עליהם שם כלי מערב יום טוב. והחז"א כתב (א"י"ח סי' מג ס"ק טז), שכיון שראויים הם למלאכה אחרת כבר בערב יום טוב, יש לאסור בהם, שהרי נחשבים הם כלי גמור כבר מערב יום טוב ואינם עומדים להסקה, ולכן יש לאסור להפך בהם לאחר שהדלקו במקצת כדן נולד.

[משנ"ב ס"ק טז]

והקש"בין פאכל עצמו שהוא ראוי לאכילת אדם⁽¹⁹⁾, ועקשו אין ראויין רק לאכילת בהמה והיו לה נולד⁽²⁰⁾.

19) ואף שמעבר יום טוב היה בדעתו לאוכלם ולהסיק בקליפות, כתב הערוך השלחן (ט"ו) שמי"מ כיון שהקליפות נצרכות לפרי כדי לשומרו עד זמן האכילה, נחשבות הן כפרי עצמו.

ואף גרעיני פרי שאחר אכילת הפרי יש בהם שימוש, כגון גרעיני משמש שלאחר אכילתם משמשים למשחק הילדים, מ"מ כתב הארחת שבת (ח"ב פ"ט אות קנד) שבשפתת את הפרי ביום טוב יש לאסור את הגרעינים מטעם נולד, ומשום שבכניסת יום טוב הם היו חלק מהאוכל והיה עליהם שם אוכל, ורק באמצע יום טוב שינו את יעודם ונעשו משחק לילדים, לפיכך נחשבים הם נולד.

ולענין השימוש בגרעיני משמש שבת, ראה מה שכתבנו לעיל (בסי' שח ס"ק קכב).

20) ואף על פי שלגבי שבת, כתב השו"ע לעיל (סי' שח ס"ל) שבמקום שעומדים לאכילת בהמה מותרים הם בטלטול, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק יד) שלגבי נולד יום טוב חמור משבת, וכן כתב המשנ"ב לעיל (סי' תצה ס"ק יז).

[משנ"ב ס"ק טז]

פשיני ימים טובים בפני עצמם וקשתי קדשו⁽²¹⁾ וכו', להקצין מן עו"ד יום פתילות תדשות שיהיו על יום טוב⁽²²⁾.

21) אכן להקל מחמת זה, כגון בביצה שנולדה ביום טוב שתהיה מותרת ביום השני ממה נפשך, כתב לקמן (סי' תקג ס"ק ד) ובשע"צ שם (סי' ה) שלענין זה אומרים ששני הימים קדושה אחת הם, וכן כתב לקמן (סי' תקטו ס"ק טו).

22) ולענין טלטול הפתילה הישנה שאינה ראיה לצורך הכנסת הפתילה החדשה, כתב הרעק"א (בהגהותיו כאן על ה"טז ס"ק ז) שנתרר להוציא את הפתילה הישנה, ומשום שהדלקה לצורך אורה נחשבת כצורך אוכל נפש, ומותר לטלטל לצורך אוכל נפש, כמו שכתב הרמ"א לקמן (סי' תקט ס"ו). אכן, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות א) שבשיטה מקובצת כתב שצורך אורה אינו נחשב כצורך אוכל נפש, ועוד, שבומנינו שעיקר האור הוא מאור החשמל ואין מדליקים אלא לצורך הנאה מריבוי האור, יש להסתפק אם נחשב הדבר כצורך אוכל נפש. וראה מה שכתבנו לקמן (בסי' תקט ס"ק לא).

סימן תקב

דיני האש ביום טוב

[משנ"ב ס"ק א]

הוא מוליד אש ביום טוב⁽¹⁾ וכו', לא ה"ר להוליד ביום טוב⁽²⁾.

1) ולענין הדלקת אור החשמל ביום טוב, נדון הדבר בין הפוסקים, וכתב הגר"מ גרונדסקי (ירחון קול תורה שנה א (יח) חוברת א, אייר תש"ז עמ' יט) שאף שבעל הערוך השלחן היקל בזה, מ"מ ההלכה היא לאסור, וכדעת בעל האור שמח שאסר בזה, וכן כתב בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' ט, ח"ד סי' ה) ובהסכמתו לספר מאורי אש שהדלקת חשמל אסורה כדן מוליד ביום טוב, וכן כתבו בשו"ת צפנת פענח (סי' קענ ו-רענ אות ב) ובשו"ת אגרות משה (א"י"ח ח"ד סי' קה, וכעין זה בח"ג סי' נה), וביאר הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדו"ק סי' ט הע' ג), שטעם המתירים הוא מפני שחשבו שזרם החשמל הוא אש, וכשלוחץ אדם על מתג החשמל אינו מדליק אש אלא מעביר את האש שנמצאת בחוטי החשמל למנורה, ולכן אינו נחשב כמוליד אש אלא כמעביר אש, אכן, כיון שהמציאות היא שרק על ידי שנסגר מעגל חשמלי עובר זרם החשמל דרכו ויוצר אש, נחשב המפעיל כמוליד אש על ידי סגירת המעגל החשמלי, ולכן כתב (שם, ובמאורי אש סוף פ"ג) שהדלקת חשמל אסורה ביום טוב. והר"יפו בשו"ת אחיעזר (שם) ובספר מאורי אש (שם), שהדלקת החשמל אינה נחשבת גרמא בלבד אלא בהבערה בידים, כיון שמיד בשעת יצירת המעגל החשמלי זורם החשמל ומבעיר.

ולדעת החז"א (א"י"ח סי' נ ס"ק ט) שיש בכל הפעלת מכשיר חשמלי בשבת איסור בונה, כתבו בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ב תשובה א) והגר"י קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ב ס"ק א אות ד) שאף ביום טוב יהיה אסור להפעיל מכשיר חשמלי מדאורייתא, משום איסור בונה.

ולענין הפעלת מדיח כלים ביום טוב, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ב) שלפי החז"א בודאי אסור הרבר משום איסור בונה, אלא שאף לשיטתו שאין בהפעלת מכשיר חשמלי משום איסור בונה, מ"מ אין להתיר, מפני שגם באופן שהפעלתו אינה אלא גרם הולדת אש [מחמת שהחוט החשמלי אינו מתלחט מיד אלא רק בסוף ההדחזה, על מנת לייבש את הכלים], מ"מ אין נכון להתיר גרמא ביום טוב לכתחילה אלא כשהיא נעשית לצורך, ולא לשם נוחיות בלבד. ועוד, שהפעלת מכשיר זה דומה להפעלת מאוורר, שאין להפעילו ביום טוב [וראה עוד מה שכתבנו לקמן (סי' תקיא ס"ק ד)], וסיים, שהדבר אינו ברור לו.

ולומר לנכרי להדליק עבורך אש לצורך מצוה, כתב הפמ"ג (שו"ת מגידות סי' ק) שאין לגעור במי שמיקל בדבר, כיון שנחשב לספק ספיקא, שלדעת הפוסקים שאיסור הדלקת אש ביום טוב אינו אלא מדרבנן, יש להקל בזה משום שזה שבות דשבות לצורך מצוה, שמבואר בשו"ע לעיל (סי' שז ס"ה) שאפשר להקל בו, ואף לדעת הסוברים שהולדת אש אסורה מדאורייתא, מ"מ כיון שלשיטת בעל העיטור המובאת ברמ"א לעיל (סי' רעו ס"ב) מותר לומר לנכרי לעשות אפילו מלאכה דאורייתא לצורך מצוה, יש מקום לסמוך על דבריו באן ולהקל. וכן כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קמג) שמותר לומר לנכרי להדליק אש לצורך שמחת יום טוב, כדן שבות דשבות לצורך מצוה. ובשו"ת מחזה אברהם (ח"א סוף סי' מב) כתב שיתכן שהדלקת חשמל על ידי מתג אינה אלא גרמא ואסורה רק מדרבנן, ואם כן יש להתיר לומר לנכרי להדליק לצורך בית הכנסת וכו', וראה שו"ת אחיעזר (ח"ג סי' ט) שלא היקל בסברא זו.

ומטעם זה, כתב בשו"ת אור לציון (שם אות ה) שמותר לומר לנכרי להדליק כירה השמלית כדי לבשל מאכלים ליום טוב, שכיון שלדעת רוב הפוסקים איסור הדלקת אש ביום טוב אינו אלא מדרבנן [כפי שמבואר בשו"ת מחזה אברהם שם, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קכא], יש להקל כדן שבות דשבות לצורך המשך במילואים עמוד 58

